

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การฟ้อนหมากถั่วดินโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Development of the Learning Package of Maaktuadin Dance by Using the Local Wisdom Source In the Art Learning Strand for Mathayomsuksa 2 Students

กรรณิกา คั่นสินธุ์¹ ภูษิต บุญทองเถิง² และประสพสุข ฤทธิเดช³

Kannika Khanin¹ Poosit Boontongtherng² and Prasopsuk Rittidet³

สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม¹

ภาควิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{2,3}

E-mail : Kunniga@hotmail.com¹, Pusit.Bun@rmu.ac.th² and prasopsuk.r@rmu.ac.th³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ **ประการแรก** เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 **ประการที่สอง** เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ**ประการที่สาม** เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคำนางตุ่มโนนสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะปฏิบัติการฟ้อนหมากถั่วดิน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.44/84.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด
2. ดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.79 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 79
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ชุดกิจกรรม ; การฟ้อนหมากถั่วดิน ; แหล่งเรียนรู้ ; ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop a learning package entitled Maaktuadin Dance by using local wisdom sources in the Arts Learning Strand (Dramatic Arts) for Mathayomsuksa 2 students that meets the 80/80 criterion of efficiency; 2) study the effectiveness index of the developed learning package; and 3) study the students' satisfaction with learning through use of the developed learning package. The target group comprised 10 Mathayomsuksa 2 students studying in the first semester of the academic year 2013 at Ban Kumnangtoomnonnawon School, under Roi-et Office of Primary Education Service Area 3, obtained through purposive sampling.

The instruments used comprised the learning package of Maaktuadin Dance by using the local wisdom sources, an achievement test, an evaluation form for assessing practical skills of Maaktuadin Dance, and a questionnaire for assessing the students' satisfaction. The statistics employed were percentage, mean, and standard deviation.

Findings are as follows:

1. The efficiency index of the learning package of Maaktuadin Dance by using the local wisdom sources in the Art Learning Strand (Dramatic Arts) for Mathayomsuksa 2 students was 83.44/84.67 which met the established 80/80 criterion of efficiency.

2. The effectiveness index of the learning package of Maaktuadin Dance by using the local wisdom source in the Art Learning Strand (Dramatic Arts) for Mathayomsuksa 2 students was 0.79; that is, the students' learning progress was 79 per cent increased.

3. The students' overall satisfaction with the learning package of Maaktuadin Dance by using the local wisdom sources in the Arts Learning Strand (Dramatic Arts) for Mathayomsuksa 2 students was found at the high level.

Keywords : Learning Package ; Maaktuadin Dance ; Learning Source ; Local Wisdom

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่น และสถานศึกษาได้นำมาใช้เป็นกรอบทิศทางการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและ เยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้าน ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการ เปลี่ยนแปลงแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการ ศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความ เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุลต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการ ทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและ

วัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดจากการ เรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน มาปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 1-5)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดจุด มุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ ตนนับถือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้รอบ เป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิต ที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

ประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 8)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสำคัญของท้องถิ่น โดยนำเอาสิ่งที่มีความสำคัญกับการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิดความรักความภาคภูมิใจและให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ตลอดจนเกิดความรัก ความภูมิใจและความผูกพันกับท้องถิ่นและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เอื้อต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติที่เหมาะสมที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ท้องถิ่นบ้านคำนางตุ่ม และบ้านโนนสวรรค์ เป็นท้องถิ่นที่มีความเจริญด้านศิลปวัฒนธรรม ราชานชนบทธรรมเนียม ประเพณี มีการประกอบอาชีพ ปลูกข้าว ปลูกถั่วลิสงเพื่อดำรงชีวิตในท้องถิ่น การปลูกถั่วลิสงของท้องถิ่นบ้านคำนางตุ่ม และบ้านโนนสวรรค์ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นมาก ชาวบ้านจะปลูกถั่วลิสงหลังจากทำการเก็บเกี่ยวข้าวในช่วงต้นเดือนตุลาคมชาวบ้านก็จะปลูกถั่วลิสง ถึงเดือนเมษายนก็จะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนและใช้จำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ถั่วลิสงเป็นพืชตระกูลถั่วที่ให้ประโยชน์ทั้งเป็นพืชบำรุงดิน และขายเป็นรายได้สำหรับชาวบ้าน คำนางตุ่มและบ้านโนนสวรรค์ การปลูกถั่วลิสงจะมีทั้งพื้นที่อาศัยน้ำชลประทานและไม่อาศัยน้ำชลประทาน แต่การปลูกถั่วลิสงหลังเก็บเกี่ยวข้าวโดยไม่อาศัยน้ำชลประทานสามารถทำได้ในบางพื้นที่เท่านั้น บ้านคำนางตุ่ม บ้านโนนสวรรค์ และชุมชนใกล้เคียง ในฤดูฝนจะปลูกตามไร่สลับกับการปลูกมัน หรือ การปลูกอ้อย เพื่อป้องกันดินเสื่อมโทรม ส่วนในฤดูแล้งจะปลูกในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว โดยอาศัยน้ำจากห้วย หนอง คลองบึง และฝายน้ำล้น ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพสูง พ่อค้ารับซื้อในราคาที่สูง ราคาจะอยู่ประมาณ 150-200 บาท / ปีบ สร้างรายได้เสริมเป็นอย่างดีให้แก่คนในท้องถิ่น โดยมีรายได้ประมาณ 20,000-70,000 บาทต่อครัวเรือน จึงทำให้มีการปลูกถั่วลิสงเป็นอาชีพที่คนในท้องถิ่นนิยมปลูกกันเรื่อยมา

ในปี พ.ศ. 2548 วงดนตรีพื้นบ้านอีสานโปงลาง โรงเรียนคำนางตุ่มโนนสวรรค์ ได้ก่อตั้งขึ้นโดยนางบริบูรณ์ พัฒนจักร ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ดนตรีและศิลปะ ได้เห็นความสำคัญของอาชีพการปลูกถั่วลิสงของชาวบ้านคำนางตุ่มและบ้านโนนสวรรค์ โดยในระยะเริ่มแรกได้จัดให้มีการแสดงการฟ้อนเลียนแบบการปลูกหมากถั่วดิน เพื่อความสนุกสนาน ในงานกิจกรรมระดับโรงเรียน เช่น งานวันแม่แห่งชาติ งานวันเด็ก งานวันปัจฉิมนิเทศ ระยะต่อมาได้เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน เช่น งานสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ งานต้อนรับคณะผ้าป่าสามัคคี งานบุญบั้งไฟ จนกระทั่งได้เข้าร่วมแสดงในงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ ทั้งในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ต่อมา นางบริบูรณ์ พัฒนจักร จึงได้คิดรูปแบบการแสดงที่จะประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร คือ หมากถั่วดิน ของบ้านคำนางตุ่ม และบ้านโนนสวรรค์ให้รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นที่นิยมปลูกและเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เป็นที่ชื่นชอบของผู้บริโภคและพ่อค้าแม่ค้า ก่อให้เกิดอาชีพเสริมรายได้จึงมีการปลูกในทุกรอบบริเวณ ต่อมาได้เขียนโน้ตดนตรีทำนองลายพื้นบ้านขึ้น เพื่อบรรเลงประกอบทำฟ้อนโดยได้นำทำนองลายใหญ่ ลายโปงลาง ลายภูไท และลายเซิ้งอีสานมาประยุกต์ท่วงทำนองเข้าด้วยกัน เพื่อใช้บรรเลงประกอบ ทำฟ้อนให้เกิดความไพเราะสนุกสนาน ให้ชื่อว่า “โน้ตลายหมากถั่วดิน” ส่วนทำฟ้อนได้ประยุกต์จากลีลาท่าทางของการเก็บเกี่ยวหมากถั่วดิน และการจัดจำหน่าย ผสมผสานกับรูปแบบท่าฟ้อนของนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานให้มีท่าทางและลีลาอ่อนช้อยสวยงาม และได้ตั้งชื่อทำฟ้อนว่า “ฟ้อนหมากถั่วดิน”

นางบริบูรณ์ พัฒนจักร จึงได้พิมพ์โน้ตและรูปแบบท่าฟ้อนหมากถั่วดิน เสนอผู้อำนวยการโรงเรียนคำนางตุ่มโนนสวรรค์และคณะครู อาจารย์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับของทุกคนและในโอกาสนี้ได้เชิญครูผู้สอนนาฏศิลป์ นางสาวสกุลฎา ผลแก้ว ครูผู้สอนนาฏศิลป์ โรงเรียนบ้านเด็กวารินชำราบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบล เขต 1 ผู้ที่มีประสบการณ์ทางนาฏศิลป์ และนายพยุงค์ ทองคำ ครูผู้สอนดนตรี โรงเรียนยางอุมวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาพลันธุ์ เขต 2 มาให้ข้อเสนอแนะ ดิชม และปรับปรุงแก้ไขจนโน้ตลายและท่าฟ้อนหมากถั่วดิน บ้านคำนาง บ้านตุ่มโนนสวรรค์เป็นที่พึงพอใจของทุกคน จึงได้นำไปฝึกซ้อมให้กับผู้ฟ้อนและนักดนตรีของวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน (โปงลาง) โรงเรียนคำนางตุ่มโนน

สวรรค์ จนบรรเลงได้คล่อง และพ้องประกอบได้อย่างสวยงาม

การพ้องหมากแก้วดินได้ทำการแสดงให้ผู้ชมชมครั้งแรก เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นวันซ้อมใหญ่ของวงดนตรี บ้านอีสานค่านางตุ่มโนนสวรรค์เพื่อเตรียมเข้าร่วมกิจกรรม วัน ปัจฉิมนิเทศและพิธีมอบวุฒิปดนักเรียนที่จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ในวันที่ 28 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2548 การจัดกิจกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สร้างสรรค์และพัฒนา การพ้องหมากแก้วดิน ทำให้ผู้วิจัยเห็นคุณค่าและต้องการสืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ให้กับชนรุ่นหลังต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การพ้องหมากแก้วดิน โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับ ท้องถิ่นและให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิด ความรักความภาคภูมิใจ มีความผูกพันกับท้องถิ่นโดย การถ่ายทอดงานศิลปะทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน เป็นการพ้อง เเลี่ยนแบบมาจากขั้นตอนการเก็บเกี่ยวหมากแก้วดิน ของท้องถิ่น บ้านค่านางตุ่ม และบ้านโนนสวรรค์ ซึ่งเชื่อมโยงสู่กลุ่มสาระการ เรียนรู้ศิลปะ(นาฏศิลป์) ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาตรฐานการเรียนรู้ที่ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่าง สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าทางนาฏศิลป์ถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวัน มาตรฐานที่ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแนวทางหนึ่งในการ พัฒนาการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาหรือ เรื่องราวในท้องถิ่นซึ่งสถานศึกษา สามารถเพิ่มเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน เอกสารประกอบการเรียน รู้ แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมการดำรงชีวิต ทรัพยากรของท้องถิ่น ตามความต้องการ อื่นๆของท้องถิ่น (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2542 : 78)

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจึงเป็น ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้การศึกษามีคุณภาพ เป็นการจัดการเรียน

การสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการอันหลากหลายของท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก และความภาคภูมิใจเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การประกอบอาชีพในท้องถิ่น การเรียนรู้และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้สูญหายไปจากสังคมไทย ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน ด้วยเหตุนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงมี เนื้อหาว่า ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบ อาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ โดยให้สถานศึกษามีหน้าที่จัด ทำสาระของหลักสูตรตาม วัตถุประสงค์วรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กรมวิชาการ, 2546 : 49)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการพ้องหมาก แก้วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาคำตัดสินประสิทธิผลของชุดกิจกรรมการ เรียนรู้ เรื่อง การพ้องหมากแก้วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ด้วยชุดกิจกรรม การเรียนรู้ เรื่อง การพ้องหมากแก้วดิน โดยใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน โรงเรียนค่านางตุ่มโนนสวรรค์ ตำบลบึงเลิศ อำเภอยะ วดี จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ การเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้
ตัวแปรตาม คือ ทักษะการฟ้อนหมากถั่วดิน ความ
พึงพอใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คน โรงเรียนคำนางตุ่มโนนสวรรค์
ตำบลบึงเลิศ อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการ
ศึกษา 2556 ระหว่างวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ.2556 ถึงวันที่ 6
กันยายน พ.ศ.2556

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือ
4 ชนิด คือ

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการฟ้อนหมากถั่วดิน โดย
ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
(นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 ชุด ใช้เวลา
17 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการฟ้อน
หมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการ
เรียนรู้ศิลปะ(นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบบปรนัย
ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 30 ข้อ
3. แบบประเมินทักษะปฏิบัติการฟ้อนหมากถั่วดิน โดย
ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
(นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วย
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียน
รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(นาฏศิลป์) สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(Rating scale) 5 ระดับ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการ
สอน ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดประเมินผล จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามรูปแบบวิจัยแบบ
กลุ่มทดลองกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

(One group pre-test pos-test design)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้
โดยใช้สูตร การหาดัชนีประสิทธิภาพ E_1/E_2 นำค่าที่ได้เปรียบ
เทียบเกณฑ์ที่กำหนดไว้ E_1/E_2 ที่กำหนดไว้ คือ 80 / 80
2. วิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนโดย ชุด
กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สูตร E.I (Effectiveness Index)
3. วิเคราะห์หาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วย ชุด
กิจกรรมการเรียนรู้โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ของคะแนนความพึงพอใจและนำค่าเฉลี่ยที่ได้เปรียบ
เทียบเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 254
68-76)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

- 1 ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการฟ้อน
หมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการ
เรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ
83.44/84.67
- 2 ดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง
การฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 2 มีค่าความก้าวหน้า 0.79 คิดเป็น ร้อยละ 79
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุด
กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การฟ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียน
รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์)
สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการฟ้อน
หมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการ
เรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ
83.44/84.67 หมายความว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำใบงาน
ทดสอบย่อยและแบบฝึกทักษะปฏิบัติ จำนวน 5 ชุด เท่ากับร้อยละ

ละ 83.44 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังเรียนเท่ากับร้อยละ 84.67 คะแนน แสดงว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ 80/ 80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สื่อวัตกรรมที่มีความเหมาะสม ผ่านกระบวนการสร้างการทดลอง การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่นำมาใช้อย่างถูกต้อง เป็นระบบก่อนที่จะนำเครื่องมือดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

1.2 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการพ่อนหมากแก้วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้สร้างตามหลักการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545 : ออนไลน์) ที่เสนอแนะไว้ดังนี้ เนื้อหาวัตถุประสงค์ กิจกรรมให้เลือกหลายๆ วัสดุประกอบการเรียนแบบทดสอบ กิจกรรมสำรวจ กิจกรรมเพิ่มเติม คำชี้แจงวิธีใช้ กิจกรรม

1.3 วิธีการสอน และสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในแบบฝึกกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นกิจกรรมที่แตกต่างจากการสอนในบทเรียนปกติ เหมาะสมกับวัย นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรม และเกิดความเข้าใจ มีพัฒนาการทางการเรียนรู้ เกิดทักษะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงน่าจะเป็นปัจจัย ที่ทำให้การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการพ่อนหมากแก้วดิน มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประเสริฐ พลอยบุตร, 2550 : 42 - 46) ได้ศึกษาผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านหนองจอกวังกำแพง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ผลปรากฏว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 82.25/91.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กานดา เวียงบาล (2554 : 63-85) ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกการออกเสียงภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่าชุดกิจกรรมการออกเสียงภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.31 / 81.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์

2. ความสามารถด้านทักษะการพ่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการพัฒนาโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการพ่อนหมากแก้วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับประภาพันธ์ โซมลา (2554 : 100-101) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำขนมนางเล็ด กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่านักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนา และสอดคล้องกับลอเรนซ์ อีลีนอร์ บอร์ดวินเลน (1978 : 817-A) ได้ศึกษาการใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกเสริมทักษะมีคะแนนสอบหลังทำแบบฝึกมากกว่าก่อนทำแบบฝึก

3. ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.79 ซึ่งแสดงว่า นักเรียนที่ได้เรียนรู้ตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การพ่อนหมากแก้วดิน มีผลการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงสูงขึ้นจากก่อนเรียน ร้อยละ 79 เนื่องจากการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมกลุ่มและการฝึกปฏิบัติจริงทำให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรับความรู้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความรู้หรือเนื้อหาสาระของการศึกษามีความครอบคลุมทั้งทางด้านความรู้ทางวิชาการ ทักษะการปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี กล่าวคือเป็นการเรียนรู้ที่จากการปฏิบัติฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ รวมทั้งการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมที่เป็นเรื่องราวที่สืออยู่ในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น นำนักเรียนไปเรียนที่แหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มยุรฉัตร ธรรมวิเศษ (2547 : 116-120) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การพ่อนผ้ากบับ สาระการเรียนรู้นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลปรากฏว่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.66 แสดงว่า ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 66

4. ความพึงพอใจในการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการพ่อนหมากแก้วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันติภาพ อุดมมงคล (2550 : 67-73) ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง การผลิตพืช

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลปรากฏว่า ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับ กานดา เวียงบาล (2554 : 63 -85) ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกการออกเสียงภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่านักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการพ้อนหมากถั่วดิน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ความสามารถ ความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 79 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การพ้อนหมากถั่วดิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อบกพร่องทางด้านนวัตกรรมที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์โมฬี ศรีแสนรงค์ อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ที่มา ในการนำเสนอเรื่องราวการแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตชนบท ภาพการแสดงควรสื่อให้ผู้ชมมองเห็นวิถีชีวิตที่แท้จริง
2. การจัดผู้แสดง ควรมีผู้แสดงทั้ง ชายและหญิง
3. ลักษณะการแต่งกาย การไปทำไร่ไถ่เครื่องแต่งกายที่ใช้ควรเป็นเสื้อแขนยาว ผ้าถุงยาวเครื่องประดับ สร้อยคอควรประดิษฐ์ขึ้นจากผักหมากถั่วดิน ดอกไม้ที่ปักผมควรทำเป็นดอกถั่วลิสง
3. ลักษณะท่าทาง ท่าทางที่ใช้ควรสิ้นสุดที่ท่าตกหมากถั่วดินและก้มหมากถั่วดินที่ตกแห้งแล้วใส่ภาชนะให้เรียบร้อย
4. ลักษณะการแปลแถว ในการแปลแถวควรมีท่าทางที่สนุกสนาน
5. อุปกรณ์การแสดง ในการเก็บหมากถั่วดินควรมีตะกร้าเพื่อใช้เก็บหมากถั่วดินด้วย
6. ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อ เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และใบงานให้พร้อม ครูต้องคอยดูแลกำกับให้นักเรียนปฏิบัติตามงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม เพื่อ

ให้กิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์

7. การเรียนการสอนโดยใช้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการเรียน การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ครูคอยดูแลแนะนำ กำกับดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติท่างานได้ถูกต้อง

8. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองจริงอาจจะคลาดเคลื่อนจากที่วางไว้ ครูสามารถปรับเปลี่ยนช่วงเวลาได้ตามความเหมาะสม

9. ผู้บริหารการศึกษา คณาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนการนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). **ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล**. กรุงเทพฯ : ครูสภา.
- กานดา เวียงบาล. (2554). **การพัฒนาชุดการออกเสียงภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์จากรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของ British council**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2533). **กระบวนการสันนิเวทยาการและระบบสื่อการสอน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). **ชุดการสอน**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://vdo.kku.ac.th/mediacenter/mediacenter Uploads/html/1244/old2.html> (วันที่ค้นข้อมูล : 24 มีนาคม 2556)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). "การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ," **วารสารวิชาการ**. 4(9): 2-5 ; กันยายน.
- วิชาการ,กรม. (2546). **การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.

สันติภาพ อุดมมงคล. (2551). ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อ
 การดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง การผลิตพืช
 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมือง
 เชลียง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุตรดิตถ์.

Lowrey,Eleaner Blodwyn Lane. (1978). "the Effects of
 Four Drill and Practice Tim Unit on the
 Recording Performances of Student with
 Specific Learning Disabilities," **Abstracts
 International**. 39(7) : 817-A) ; August.